

Agroturystyka w regionie Jury Krakowsko Częstochowskiej

Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, zwana także Jurą Krakowsko-Częstochowską, jest jedną z najpiękniejszych krain geograficznych Polski. Zajmuje ona obszar między Krakowem a Wieluniem, tworzący zwężający się ku północy pas o szerokości 20 km i długości 160 km, z kulminacjami sięgającymi 500 m n.p.m.

Wyżyna ta leży na terenie województwa śląskiego i małopolskiego, a dzieli się na:

- Wyżynę Częstochowską - między przełomową doliną Warty pod Częstochową a obniżeniem Białej Przemszy i Szreniawy z charakterystycznymi ułożonymi równoleżnikowo pasmami wzgórz,

- Wyżynę Olkuską - między obniżeniem Białej Przemszy i Szreniawy a Rowem Krzeszowickim z dominującą płaską wierzchowiną, porozcinaną dolinami,

- Rów Krzeszowicki - zapadlisko tektoniczne między Trzebiną a Krakowem,

- Grzbiet Tenczyński - pasmo wzgórz ciągnących się od Krakowa do Chrzanowa z malowniczymi dolinami.

O pięknie i malowniczości Jury stanowi jej zróżnicowany krajobraz powstały w wyniku procesów krasowych, ostańce, niewielkie dolinki i wąwozy, wzgórza, ślady dawnych warowni, a także bogata szata roślinna. Do charakterystycznych elementów krajobrazu należą też jaskinie, których jest ok. 900 tj. ponad połowa ze wszystkich jaskiń w Polsce. Ich największe skupiska znajdują się w okolicach Ojcowa, Olsztyna, Podlesic oraz dolin Wiercicy i Wodącej a najbardziej znane to Jaskinia Studnisko w Sokolich Górach (najgłębsza na Jurze - 75.5 m), Jaskinia Wierchowska Górna koło Ojcowa (najdłuższa - 700 m), Jaskinia Nietoperzowa w Jerzmanowicach oraz Grota Łokietka w Ojcowie. Innym ciekawym zjawiskiem krasowym są wywietrzyska, czyli źródła krasowe charakterystyczne dla południowej i środkowej części Wyżyny. Z takich źródeł rozpoczynają swój bieg m.in. Prądnik w Sułoszowej, Wiercica w Potoku Złotym i Centuria w Hutkach Kankach⁵.

Najbardziej znaną atrakcją Wyżyny jest przebiegający grzbietami pasma jurajskiego jeden z najbardziej znanych szlaków pieszych wędrówek w Polsce - Jurajski Szlak Orlich Gniazd czyli ruin średniowiecznych zamków warownych wzniesionych z kamienia wapiennego za czasów Kazimierza Wielkiego. Myśl jego przeprowadzenia rzucił na łamach przedwojennego pisma «Ziemia» Stanisław Leszczyński, a zrealizował przez wytyczenie, opisanie i nadanie nazwy Kazimierz Sosnowski. Biegnie on z Krakowa

⁵ [9, s. 3]

przez Ojców do Pieskowej Skały, a następnie przez Sułoszową, Klucze obok Pustyni Błędownskiej, Ryczów do Ogrodzieńca. Stamtąd źródłami Warty biegnie przez Morsko, Kroczyce, Bobolice, Mirów, Trzeboniów, Żłoty Potok i Olsztyn do Częstochowy⁶.

Poza tym Jura jest miejscem, gdzie uprawiać można żeglarstwo, speleologię, wspinaczkę skałkową, a nawet lotniarstwo.

Tak bogata oferta powoduje, że Wyżyna Krakowsko-Częstochowska jest krainą bardzo atrakcyjną pod względem turystycznym.

Turystyka jako zjawisko społeczne poprzez swój rozwój zgłasza potrzeby, które mogą być zaspokojone przede wszystkim dzięki określonym warunkom jakie stwarza środowisko przyrodnicze i umiejętnie zorganizowana podaż usług turystycznych⁷.

Na interesującym nas obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej wyróżnić możemy następujące walory turystyczne:

- walory wypoczynkowe, na które składają się min. zróżnicowany krajobraz ze szalistymi wzgórzami, ostańcami i malowniczymi dolinami rzecznyymi

- walory specjalistyczne, do których należą m.in. walory turystyki wodnej (zbiornik w Poraju), możliwość uprawiania speleologii i wspinaczki skałkowej

- walory krajoznawcze środowiska przyrodniczego objęte ochroną na obszarze Ojcowskiego Parku Narodowego, Jurajskiego Parku Krajobrazowego i w licznych rezerwach przyrody

- walory krajoznawcze dóbr kultury, do których należą m.in. ruiny zamków na tzw. Szlaku Orlich Gniazd oraz klasztor zakonu Paulinów na Jasnej Górze.

Determinantą rozwoju turystyki nie są jednak tylko walory turystyczne regionu, ale również komunikacja, baza noclegowa, gastronomiczna, oraz tzw. baza towarzysząca.

Na obszarze Jury komunikacja rozwija się wzdłuż szlaków kolejowych, drogowych i pieszych. Do głównych celów komunikacji należy:

- powiązanie z ważniejszymi skupiskami ludności

- uwypuklenie atrakcyjności turystycznej regionu

- ochrona przyrody

- powiązanie z bazą noclegową i gastronomiczną, parkingami i stacjami paliw

Komunikacja kolejowa przebiega przez region Wyżyny wzdłuż połączeń głównych miast: Częstochowy, Katowic i Krakowa dawnym szlakiem Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej oraz przez Centralną Magistralę Kolejową łączącą omawiany region przez Zawiercie z Warszawą

Komunikacja drogowa przebiega wzdłuż trasy szybkiego ruchu nr 1 łączącej północną Polskę z południową przecinającą Częstochowę, Siewierz i Katowice.

Szlaki piesze Jury należą do najbardziej malowniczych w Polsce. Wśród nich na czoło wysuwa się Szlak Orlich Gniazd. Dzieli się on na szereg tras turystycznych mających swój początek w Częstochowie, Poraju, Siewierzu i Zawierciu.

Bazę noclegową w regionie Jury Krakowsko - Częstochowskiej charakteryzuje się:

⁶ [10 , s 38]

⁷ [5 , s. 7]

- nierównomiernością rozmieszczenia istniejących obiektów
- stagnacją czasów indywidualnych w kwaterach prywatnych
- niewłaściwym wyposażeniem i wykorzystaniem środowiskowych ośrodków wypoczynkowych

- niedostatecznym zapleczem dla turystyki pieszej
- niedostateczną ilością i jakością usług towarzyszących⁸

Główny trzon bazy noclegowej tworzą

1. hotele: Gościniec w Koniecpolu, Silesiana w Lublińcu - Kokotku, As i Aleksandria w Oleśnie, Kmicic w Potoku Złotym, hotele w Ostańcu - Podlesiu i Kruszynie - Wlkowie a także hotele w Częstochowie i Krakowie.

2. pensjonaty - Kinga w Żarkach Letnisko

3. domy wycieczkowe - OSiR w Błachowni

4. pokoje gościnne - OSiR w Ciasnej i w Koszęcinie⁹

Ogólnie powiedzieć można, że baza noclegowa Jury jest bardzo uboga. Według M.I. Mileskiej wskaźnik gęstości bazy noclegowej na Wyżynie wynosi 0.35 łóżka na kilometr kwadratowy i obok wskaźnika gęstości bazy noclegowej Gór Świętokrzyskich - 0.32 należy do najniższych w kraju. Równoległe z bazą noclegową rozwija się baza gastronomiczna i towarzysząca.

Niedostateczna liczba obiektów noclegowych i gastronomicznych otwiera szansę przed formą turystyki zwaną agroturystyką (turystyka wiejską, farm tourism).

Agroturystyka to turystyka wakacyjna wykorzystująca gospodarstwa wiejskie. Może ona przybierać różne formy, ale zawsze obejmuje zakwaterowanie w gospodarstwach wiejskich. Dwie podstawowe jej formy to zakwaterowanie z obsługą bezpośrednio w gospodarstwie lub w jego pobliżu oraz zakwaterowanie z własną obsługą na terenach należących do gospodarstwa np. w pojazdach kempingowych i na polach namiotowych. Agroturystyka jest formą turystyki wiejskiej w szerszym znaczeniu, czyli turystyki skoncentrowanej na obszarach wiejskich i związanej z rozwojem szlaków, centrów informacji, muzeów rolnictwa i folkloru¹⁰.

Oferta agroturystyczna na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej obejmuje:

- zakwaterowanie na wsi w pokojach gościnnych, samodzielnych mieszkaniach lub domach wakacyjnych

- możliwość korzystania z posiłków

- usługi towarzyszące np. zorganizowanie wspólnego ogniska, zbieranie minerałów, przejażdżki po okolicy konnym zaprzęgiem, pokaz pieczenia chleba, robienia masła i sera tradycyjnymi metodami i tkania na krosnach, wędkowanie oraz udostępnianie sprzętu pływackiego (łódki, kajaki, pontony)

⁸ [11 , s.25]

⁹ [5 , s. 61]

¹⁰ [7 , ss 110,209]

- atrakcje dodatkowe np. spotkania z muzyką, piosenką i obrzędami ludowymi. spotkania z ciekawymi ludźmi, twórcami ludowymi, wycieczki krajoznawcze po okolicy «safari» i «foto-safari» oraz wspólna praca na roli, w zagrodzie i w pasiece.

Oferta agroturystyczna obejmuje trzy typy kwater:

- pokoje gościnne, czyli pokoje umeblowane i przygotowane do świadczenia usług noclegowych na jedną lub więcej nocy

- mieszkania, czyli samodzielne jednostki mieszkalne przeznaczone do wynajmowania turystom, mającą co najmniej: oddzielne wejście, pokój sypialny, kuchnię i węzeł sanitarny

- domy do wynajęcia, czyli samodzielne budynki wynajmowane gościom na czas pobytu. Mają samodzielne pokoje, kuchnię z pełnym wyposażeniem, oddzielne, zamknięte wejście i przedpokój.

Obecnie w ofertę agroturystyczną objętych jest 50 gospodarstw wiejskich, z tego 38 w województwie śląskim i 12 w województwie małopolskim. Pełny wykaz tych gospodarstw ujęty jest w «Katalogu gospodarstw agroturystycznych Jury Krakowsko-Częstochowskiej» wydanym w ramach projektu «AGRO-JURA aktywizacja i integracja działań związanych z rozwojem agroturystyki w rejonie Jury Krakowsko-Częstochowskiej», który jest finansowany ze środków PHARE, a zarządzany przez undację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA. Należy również wspomnieć, że w przedsięwzięciu tym uczestniczyły także Urzędy Wojewódzkie w Częstochowie, Katowicach i Krakowie oraz Związek Gmin Jurajskich¹¹.

Tak szerokie poparcie idei agroturystyki związane jest ze znaczeniem dla obszaru, na którym przebiega jej rozwój. Do głównych zalet agroturystyki należy to, że pozwala ona na wykorzystanie walorów turystycznych regionu bez konieczności ponoszenia wielkich nakładów na inwestycje proturystyczne. Poza tym podkreślić należy jej rolę w integracji miasta ze wsią oraz rolę proekologiczną polegającą na bezpośrednim kontakcie z naturą.

Na obszarze Jury Krakowsko-Częstochowskiej stworzono już podstawy informacyjne dla rozwoju agroturystyki. Informacji o ofercie można zasięgać

- na terenie całego kraju w ośrodkach informacji turystycznej oraz w biurach stowarzyszeń kwaterodawców wiejskich

- w biurze Związku Gmin Jurajskich w Ogrodzieńcu

- w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego w Krakowie, Mikołowie i Częstochowie

Prócz tego w Polsce powstał Bank Agroturystyczny mieszczący się w Centrum Informacyjnym Agroturystyka przy ulicy Brackiej 5 m 32 w Warszawie. Ma on na celu zebranie informacji o kwaterach agroturystycznych znajdujących się na terenie całego kraju i udostępnianie ich potencjalnym turystom-użytkownikom.¹²

W propagowaniu agroturystyki można korzystać z doświadczeń innych krajów stosujących tą formę od wielu lat. I tak na przykład w Szwecji istnieje tzw. Prawo

¹¹ [4 , s. 3]

¹² [2 , s. 8]

Służebności Względem Turysty, które daje turystom możliwości nocowania, biwakowania i rozpalania ognisk na terenach gospodarstw wiejskich. Dzięki temu liczba turystów corocznie odpoczywających w ten sposób stale rośnie podnosząc dochody, zatrudnienie, a także wpływając na zróżnicowanie lokalnej gospodarki.

Literatura:

1. Altkorn J., *Marketing w turystyce*, Warszawa, 1994
2. *Bank agroturystyczny*, Gazeta Wyborcza z 26.04 1997
3. Gaworecki W.Wł., *Turystyka*, Warszawa, 1994
4. *Katalog gospodarstw agroturystycznych Jury Krakowsko-Częstochowskiej*, Warszawa, 1997
5. Kruczek Z., Sacha S., *Geografia atrakcji turystycznych Polski*, Kraków, 1994
6. Madlik S., *Leksykon podróży, turystyki, hotelarstwa*, Warszawa, 1995
7. *XXX Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Materiały zjazdowe.*, Częstochowa, 1979
8. *Zagadnienia ekonomiczne ruchu turystycznego. Materiały z konferencji naukowej w dn. 20,21 kwietnia 1967*, Częstochowa, 1967
9. *Zagospodarowanie Jury Krakowsko-Częstochowskiej dla celów turystyczno-rekreacyjnych. Materiały z konferencji w dn. 17 września 1979*, Częstochowa, 1979